

MUZIEK MEDIA EN ANDERE HERINNERINGEN AAN HET JAAR 1968(2)

Al vele jaren, zo niet langer dan een decennium lang, wordt U in een aantal tijdschriften en tevens via een aantal sites op internet mee terug genomen naar een bepaald jaar in onze samenleving. Een jaar dat U al dan niet bewust mee hebt gemaakt. Het doel van de schrijver van deze serie, radiohistoricus Hans Knot, is vooral zijn leeftijdsgenoten, dus de zestig plusser, wakker te schudden en dingen te laten herbeleven uit lang vervlogen tijden. Daarnaast is het de bedoeling deze zelfde leeftijdsgroep aan het denken te zetten om eigen herinneringen naar boven te brengen en eventueel te delen in een daarop volgende aflevering. Deze keer neemt Hans Knot u voor de tweede keer mee naar het jaar 1968, voor velen direct herkenbaar als het jaar van de opstand in Praag en andere steden van het toenmalige Tsjecho-Slowakije en de studentenrellen in de diverse belangrijke steden in West Europa. Voor de radioliefhebbers is er nog steeds de trieste herinnering aan het wegslepen van de beide, toenmalige, zendschepen van Radio Caroline. Maar er is veel meer dus relax en lees mee met positieve, negatieve en ook persoonlijke herinneringen uit het jaar 1968.

Op 9 februari 1968 werd de eerste metro van de Benelux geopend door prinses Beatrix en haar echtgenoot Prins Claus. Het begon allemaal kleintjes maar ondertussen is de totale netwerk lengte - exclusief die van de RandstadRail) al 55,3 kilometer, waarvan 15,3 kilometer ondergronds is gelegen en 8,5 kilometer als sneltram is uitgevoerd. De RET is de exploitant van het oudste en langste metronetwerk in de Benelux. Maar was iedereen wel zo gelukkig toen eenmaal, na jaren van werkzaamheden, de metro voor de eerste keer werd opengesteld voor het publiek? Het volgende commentaar werd destijds door Jaap Velt geschreven: 'Het is een prachtmetro, dat wel en Rotterdam is er zeer terecht trots op. Al was het alleen al vanwege de primeur. En ook om het gevoel te hebben toch niet voor niets jarenlang met opgebroken straten te hebben moeten leven, door modderwoestijnen te hebben moeten baggeren als je bijvoorbeeld van de ene kant naar de andere kant van de Coolsingel moest.'

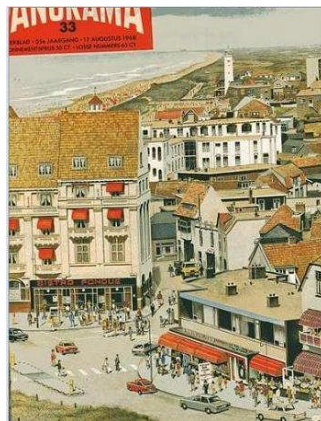
BEATRIX EN CLAUS OPENING METRO

Ook over de lengte van de toen pas geopende Metro was Velt een ontevreden man: 'Het traject is belachelijk kort in vergelijking met bijvoorbeeld Parijs en Londen. In feite is het ondergrondse gedeelte niet langer dan 3,18 kilometer. Daar komt nog wel een bovengronds traject bij, maar kun je dat in ernst een metro noemen? De metro wordt pas echt belangrijk als hij kan worden doorgetrokken naar Hoogvliet, een woonkern op 20 kilometer afstand van het centrum van Rotterdam.' Het is later allemaal goed gekomen en afsluitend meld ik dat het eerste traject, dat werd geopend, een verbinding was tussen het centrum van Rotterdam met een van de grootste woonkernen die was neergezet onder de naam 'Linker Maasoever'.

Bij het voorbereiden van een aflevering duik ik altijd in mijn archief en haal van alles tevoorschijn van wat ik uit dat bepaalde jaar bezit aan aantekeningen, knipsels en tijdschriften. Van het ene jaar heb ik veel meer dan van een ander maar er zitten altijd weer leuke, korte opmerkingen bij van personen die in de toekomst kijken. Zo ook in februari 1968 toen ik op de doordeweekse dagen altijd geconfronteerd werd met lange computeruitdraaien van de onderneming Bull aan het Kwinkenplein in Groningen. Mijn toenmalige werkgever, het Provinciaal Electriciteitsbedrijf voor Groningen, liet de computerwerkzaamheden door het bedrijf uitvoeren daar eigen computers nog veel te duur waren. Maar de notitie die ik dus maakte is een uitspraak van Professor H. Polak, die op de 3^e februari het volgende verklaarde: "Het werken met computers zal voor de doorsnee mens

van de toekomst even vertrouwd worden als het dragen van een bril of het kijken naar de televisie. De nieuwe technische mens zal in het bijzonder een elektronisch mens worden. Het leven van de mens zal straks in drie gelijke delen uiteenvallen. 25 jaar scholing, 25 jaar werken onder afnemende werktijden en 25 jaar rusten en genieten van vrije tijd."

Een van de tijdschriften die bij ons thuis in de leesportefeuille zat was de Panorama. Vaak stonden er mooie vrouwen op de voorkant afgebeeld om de aandacht te trekken in de kiosken. Er was ook een lange periode geweest dat terugkerend een komische tekening werd afgedrukt van het apenleven. Tja, los in de winkel kostte het tijdschrift toen maar 65 cent. In de leesportefeuille was het aanzienlijk goedkoper, want we hadden het exemplaar van zes weken geleden en mochten de inhoud na het verloop van de leenweek behouden. Zo kwam op een bepaald moment begin oktober ook het exemplaar van 17 augustus 1968 voorbij. Binnen in een special over een badplaats aan de Noordzeekust en op de buitenkant een levendige tekening van de boulevard van Noordwijk. Gelijk aan het verdwijnen van het mooie Panorama van de kust van de badplaats Scheveningen van destijds is van het getoonde portret van Noordwijk niets meer over. Ook de voorkant van de Panorama van augustus 1968 is er helaas niet ongeschonden uitgekomen.

In het voorjaar 2010 was er grote onrust in de media betreffende seksueel misbruik binnen de Katholieke Kerk. Terecht werden grootschalige onderzoeken opgeëist om erachter te komen in hoeverre en wie bestraft kunnen worden. Brengt mij tot een tweetal andere verklaringen die ik in 1968 'knipte'. Allereerst was er een van een Pastoor Keet die stelde: "Wij hebben de overtuiging dat vrijheid de eerste voorwaarde is voor wat we religie kunnen noemen. Deze opvatting wint meer en meer veld, we zijn op weg naar

een nieuwe kerk, maar de gestalte ervan zien we nog niet." Een andere religieuze leermeester uit de tijd die vaak werd geciteerd was Professor Schillebeeckx, die stelde: "Over dertig jaar is er in Nederland van de oude kerkvormen niets meer over. Er moet ontkoppeling komen van priesterschap en celibaat, maar het charisma van het celibaat moet blijven. Het is geen verplichting. Voor regulieren is het de kern van hun roeping." Uitspraken om daadwerkelijk maar eens over na te denken en in de context te plaatsen van zowel 1968 als 2010. Ik wil met dit onderwerp eindigen met een gedichtje dat ik, bij de vele ingezonden brieven over het celibaat uit de, voorheen Katholieke, Illustratie, haalde en werd ingezonden door ene Magna uit Zilk:

O, het woordje 'celibaat',
dat begint mij te vervelen.
En lees het beslist niet meer.
Het kan mij echt niets meer schelen.

De priester die dan trouwen wil
zal ik ook niet gaan bevitten.
Hij weet toch: wie zijn billen brandt,
die moet op de blaren zitten.

Thuis hadden we een leesportefeuille, die in de kapsalon voor de klanten aanwezig was en een week of zes achterliep op de actualiteit. Dat gaf een voordeel in de weekprijs van de map. De inhoud mocht worden gehouden want ouder dan die zes week werden de mappen niet verspreid. Op die manier kwam er een aardige voorraad aan tijdschriften achter de kastdeurtjes te liggen die waren verwerkt in de getimmerde zitbank in de salon, waar met gemak een zevental mensen op kon zitten. Menig tijdschrift is daar door mij uit gered waardoor bijvoorbeeld nu voor me ligt een proefnummer van een nieuw tijdschrift dat destijds in de map zat onder de titel 'Kijk'. Zoals zo vele tijdschriften was deze uitgegeven door Spaarnestad in Haarlem, een tijdschrift dat trouwens nog steeds, hoewel in een modern jasje, bestaat. 'Het Kijkschrift waar je elke week naar uitkijkt' was de slogan die al bij het eerste nummer ter promotie werd gebruikt. De redactie was dus al behoorlijk positief over de toekomst. In 'Kijk' in die tijd was er aandacht voor onderwerpen als 'aardrijkskunde', 'biologie', 'geschiedenis', 'natuurkunde', 'techniek' en andere wetenschappen.

Dit alles in beeld gebracht door tekeningen gemaakt door de beste tekenaars per wereld. Bij het aanzien, destijds, van het eerste nummer gingen mijn gedachten uit naar 'De spannende verhalen van Oom Wim', waarbij in het weekblad Robbedoes al vele jaren op dezelfde wijze aan beeldspraak werd gedaan. Op 5 oktober 1968 kwam het eerste nummer uit gericht op een breed publiek. Tot maart 1975 verscheen het wekelijks, waarna het een maandblad werd. Anno 2010 is het een uitgave van Sanoma Mens Magazines, voorheen bekend als onderdeel van VNU Tijdschriften in Amsterdam.

Maar ondanks dat het aanbod aan tijdschriften in de jaren zestig van de vorige eeuw al behoorlijk was, bleek 'Kijk' niet de enige nieuwe uitgave in 1968. Een aantal anderen kwamen ook voor de eerste keer op de markt waarbij ik als tweede nieuwe het tijdschrift 'Bobo'. Het werd gelanceerd als het nieuwe weekblad voor peuter en kleuter en voor verstandige ouders die wisten wat goed was voor hun kinderen. In Bobo waren verhaaltjes om zelf te lezen of te laten voorlezen. Verder ondermeer spelletjes die de zelfwerkzaamheid bevorderden; tekeningen om zelf in te kleuren; vaardigheidsoefeningen, raadseltjes en veel meer.

Bobo kwam op de markt als een met uiterste zorg en kunstzinnig vakmanschap samengesteld kleuterblad dat op pedagogisch verantwoorde wijze ontspanning bracht voor de kleintjes die niet of nog nauwelijks aan het lezen toe waren. Het was een weekblad die voor 50 cent in de kiosk lag maar als abonnement maar 35 cent koste. Bobo werd niet alleen teruggevonden in de huiskamer, maar ook op school en bijvoorbeeld in de wachtkamer van de huisarts. En kijk aan, gelijk aan 'Kijk' bleek 'Bobo' een stevige blijver in de tijdschriftenwereld.

Recentelijk ontdekte ik in mijn fotocollectie oude beelden van de Oude Ebbingestraat waarbij mijn gedachten direct gingen naar de herinneringen die me voor de geest stonden van de enorme bouwput die er in de jaren vijftig van de vorige eeuw was op de hoek van de Grote Markt Noordzijde en de Oude Ebbingestraat. Diverse kleinere winkelpanden als wel een enorm pand van Vroom en Dreesmann werden er gebouwd. Dit op een deel van de Groninger Binnenstad dat tijdens de Tweede Wereldoorlog dermate was aangetast dat alles stelselmatig werd afgebroken om plaats te maken voor een totale nieuwe noordwand, waarbij een deel dus voorbestemd was voor het warenhuis V&D.

V&D GRONINGEN EBBINGESTRAAT

Een statig pand dat zowel een ingang aan de voorkant, en dus op de Grote Markt, als wel aan de zijkant aan de Oude Ebbingestraat kreeg. Naast Galerïes Modernes op de Vismarkt en de HEMA aan de Herestraat waren er in 1968 drie warenhuizen in de Martinistad Groningen. Maar V&D was, als het om oppervlakte en aanbod ging, de anderen straatlengten voor.

Zelf ging ik er zeer regelmatig een kijkje nemen op de verdieping waar niet alleen de radio- en televisieafdeling was gevestigd, maar ook de Discobar. Daar waren wekelijks de nieuwste wijsjes te beluisteren, al dan niet in de originele uitvoering dan wel in de coveruitvoering. De laatste versie steevast op het Discofoon label, destijds een eigen platenlabel van Vroom en Dreesmann. In Engeland had het warenhuis Woolworth een vergelijkend label onder de naam 'Embassy'. Op het Discofoon label werd ook een groot aantal LP's uitgeven waaronder de muziek van Cor Steijn, Rudolf Shock, Carnavalskrakers maar ook van de Tee Set en opmerkelijk genoeg Shocking Blue. Bovendien bracht men een zogenaamde stereo-testplaat met geluidseffecten uit om je stereo-installatie, tenminste zolang je een trotse bezitter was, goed kon instellen. De meest plezierige tijd vond ik de twee periodes per jaar dat er uitverkoop was.

SHOCKING BLUE OP DISCOFOON

Op de vierde verdieping waren dan diverse tafels, met kratten gevuld met singles en LP's, neergezet tegen daadwerkelijke afbraakprijzen. Met plastic tassen vol met nieuw materiaal ging ik dan tevreden terug naar huis om me terug te trekken in mijn slaapkamer om al dat moois tot de mijne te maken.

Maar ook was ik altijd wel weer nieuwsgierig naar de nieuwste etalage invulling uitgevoerd door de mensen van de decoratieafdeling van het warenhuis. Mijn tweelingbroer Egbert had na zijn schoolopleiding gekozen voor een avondopleiding aan de Academie Minerva en besloot te gaan werken op voornoemde afdeling van V&D. Dat betekende het maken van decoratiemateriaal en het aanbrengen in de winkel en het verzorgen van de prijskaarten, die in die tijd nog veelvuldig werden gebruikt. Ook diende meegeholpen te worden bij de inrichting van de toen nog grote en vele etalages, die men bij Vroom en Dreesmann had. Egbert had al veelvuldig geoefend door het regelmatig veranderen van de etalage van de kapsalon van vader Knot.

U weet dat ik in deze serie ook altijd open sta voor de kleine nieuwtjes en andere opmerkelijke zaken die voorbij kwamen in het beschreven jaar. Zo was de vrouwenemancipatie al goed aan de gang en vond het Tweede Kamerlid voor de VVD, mevrouw Haya van Sommeren-Downer, dat zij ook haar steentje moest bijdragen door haar stem in de Tweede Kamer te verheffen: "Vrouwen beginnen te begrijpen dat ze pas sterk staan als ze zelfstandig zijn. Ik schreeuw het van de daken: "Meisjes leer toch een beroep! En maak je studie, school of cursus ook af! Dan pas sta je vrij in de wereld." Hoeveel nieuwe stemmers zal deze opmerking voor de VVD destijds hebben opgeleverd?

Tot het jaar 1966 waren er bij de Europese en Wereldkampioenschappen schaatsen voor dames, die allen op natuurijs werden gehouden, alleen ruimte geweest voor schaatssters uit de voormalige Sovjet Unie als het ging om de eerste plaatsen in deze toernooien. Maar plotseling stonden in dat jaar enkele Nederlandse vrouwen onder leiding van coach Zwanenburg op om de schaatsereld verbaasd te doen staan. Ook in het Olympische Winterspelen jaar 1968, het Franse Grenoble was de gaststad, bleven de oranje dames verbazen. Trouwens het hele schaatsseizoen was er een om in te lijsten. Bij de wereldkampioenschappen werd Carry Geijssen uit Amsterdam derde achter landgenotes Stien Baas-Kaiser en Ans Schut en Carry behaalde op de 1500m en 3000m een bronzen afstandsmedaille. Carry Geijssen behaalde tevens op de Olympische Winter Spelen de gouden medaille op de 1000 meter en maakte geschiedenis want nooit eerder had een schaatster uit Nederland een gouden medaille gewonnen. Een dag voor de gouden race had ze ook al zilver gehaald op de 1500 meter.

Carry Geysen

Er was trouwens nog een kleine rel toen Geijssen, in een van de vele interviews die ze na het behalen van het goud gaf, zich afzette tegen de leiding van de schaatsploeg. Ze meldde dat het tijd werd dat coach Piet Zwanenburg, ook wel 'ome Piet' genoemd, een sterke tweede persoon naast zich zou krijgen omdat hij het zelf niet meer aan zou kunnen. Zwanenburg, de man achter de successen van de dames, wist genoeg en nam aan het einde van het seizoen ontslag. Maar de ouders van Geijssen waren nog sneller en namen meteen na het gewraakte interview met Carry de telefoon en belden met het bonsbureau van de KNSB. Ze eisten dat de ploegleiding hun dochter eens goed de waarheid zou zeggen, want zo hadden ze hun dochter echt niet opgevoed.

Schaatsen een redelijk goede Nederlandse aangelegenheid in die jaren. Maar hoe zat het eigenlijk met een typische wintersport als 'skiën' en de Nederlandse deelname aan de Olympische Spelen in 1968? Om het laatste deel van de vraag maar meteen te beantwoorden: er was geen enkele deelnemer uit ons land in Frankrijk aanwezig. De Nederlandse Ski Vereniging telde in die tijd tegen de vijfduizend leden, voor het merendeel pure skiliefhebbers. In eerdere jaren vormden ze nogal een elite groep van mensen meestal afkomstig uit Den Haag en omgeving maar veertig jaar na de oprichting van de vereniging was het gezelschap leden maatschappelijk veel gemêleerder geworden.

De leden maakten in de laat jaren zestig van de vorige eeuw vooral toertochten, zoals door de Silvretta, de Oetslater Alpen, de Wattener Lizum en de Haute Route. De belangstelling voor deze tochten was vrij groot te noemen, want de deelname was doorsnee niet zo kostbaar. Vaak betaalde men rond de 200 gulden voor een week op wintersport. Voor een andere groep van leden werd de ski sport wel duur, namelijk voor de ongeveer 150 Nederlanders die zich in 1963 hadden verenigd om in wedstrijdverband te strijden onder de naam 'Ultimi'. Dat woord betekent eigenlijk 'de laatste' maar de Nederlandse wedstrijdskiërs waren niet op de laatste plaats blijven staan. In het jaar 1966 was het namelijk een klein feestje toen de Nederlandse ploeg voor de allereerste keer de al jaren lange strijd tussen de

Lage Landen (België, Denemarken, Engeland en Luxemburg deden ook mee) wonnen.

Toch waren er binnen de groep diverse lieden die meenden dat het wel erg jammer was dat Nederland geen vertegenwoordigers in deze sport hadden gestuurd naar Grenoble. Als voorbeeld werd Willem Calkoen genoemd, die zich internationaal toch al redelijk had bewezen. Het waren echter de zogenaamde hoge heren die anders besloten. De leden van het Nederlands Olympisch Comité had namelijk besloten dat er alleen van deelname sprake kon zijn als men zich tot de beste tien van de wereld kon beschouwen. Een eis die echt veel te hoog was gesteld. In 1952 hadden er nog wel twee Nederlanders deelgenomen aan deze tak van sport tijdens de Olympische Winterspelen. En juist de deelname en niet het winnen had veel nieuwe jongelingen doen besluiten deze tak van sport te gaan beoefenen en lid te worden van de vereniging.

Natuurlijk in deze aflevering ook weer een terugblik op een stukje nostalgische apparatuur, dat destijds in 1968 werd geïmporteerd door een tweetal bedrijven, te weten N.V. Connector in Amsterdam en het in Tilburg gevestigde Tempofoon N.V. Het ging om een draagbare recorder. Ze waren in verschillende prijsklassen leverbaar tussen 198 en 995 harde guldens. In de laatste prijsklasse waren de recorders uitgevoerd in Hi Fi Stereo. Het product kwam, hoe kan het ook anders voor die tijd, uit Japan. Het ging om het product Sanyo. Men kon dus al lopend opnemen daar er gebruik werd gemaakt van voeding door middel van batterijen. Voor de thuisblijvers was er echter ook een mogelijkheid het combitoestel aan te sluiten op het elektriciteitsnetwerk.

CONCREET

**hoorbaar beter...
zichtbaar mooier...**

Sanyo transistor bandrecorders vormen een klasse apart: De zuiverste weergave die U ooit hoorde, de fraaiste afwerking die U ooit zag. Sanyo, Japan's grote transistorspecialist, presenteert een grandioos programma met vele typen in prijzen van f 198.- tot f 995.- (hi-fi stereo). Uw radiohandelaar demonstreert ze graag vrijblijvend. Hij toont U bijvoorbeeld de uiterst simpele éénknopsbediening van het afgebeelde type MR 212 - dubbelsporig - 2 snelheden - autom. opnamesterkte-regeling - tijdens opname meeluisteren mogelijk - batterijvoeding (met los verkrijgbaar net-apparaat voor wisselspanning) - dat met alle andere verfijnde luxe toch maar f 198.- kost. Natuurlijk met échte garantie en wereldwijde Sanyo service!

SANYO
ook in draagbare (auto)radio's
een klasse apart

In Nederland keken we nog steeds naar slechts twee televisienetten en liet Nederland 3 nog even op zich wachten. Totaal anders dan we nu gewend zijn hielden we het bij een vorm van nieuwsvoorziening, het NTS Journaal. Iedereen denkt dan aan personen als Jan Gerritsen, Rien Huizing, Harmen Siezen en de man van het allereerste uur Coen van Hoewijk, maar vanaf 1965, toen ze haar intrede deed, werd de naam Eugenie Herlaar voor iedereen heel bekend. Logisch want vanaf dat moment was ze de eerste vrouwelijke nieuwslezer van de NTS. Ze werd geboren op Curaçao en had journalistieke ervaring opgedaan bij ondermeer Radio Nederland Wereldomroep.

Herlaar was tot 1969 in dienst bij het Journaal en daarna in de jaren zeventig van de vorige eeuw voor de periode van nog één jaar. Herlaar werd geroemd vanwege haar duidelijke uitspraak. Zij kwam bij het deftige journaal terecht omdat zij vond dat sommige onderwerpen beter door vrouwen konden worden gedaan. Tot dan was de televisie een echte mannenwereld, op de omroepsters na. Maar toen zij eenmaal bij het journaal

zat realiseerde zij zich al gauw dat het niet alleen de vrouwenonderwerpen waren die zij ging doen. Zo stond ze eens op de Martinitoren in Groningen omdat deze werd gerestaureerd. De tijd dat ook kneuterige onderwerpen de revue passeerden in het NTS Journaal, gelijk aan sommige afrondende items in het huidige NOS Journaal.

Af en toe verscheen Eugenie Herlaar in die tijd ook wel in de geschreven pers, hoewel ze vond dat ze in de beginperiode af en toe te veel aandacht kreeg. Ze werd namelijk overstelpt met aanvragen voor interviews, die ze bijna allemaal heeft afgewezen. Herlaar: "Veel mensen zijn door de televisie groots in de publiciteit gekomen zonder dat ze er klaar voor waren. Dat moet bij hen een morele kater hebben opgeleverd. Daar komt bij dat ik het helemaal niet zo belangrijk vindt dat wat ik doe. Er zijn mensen die veel meer doen, die het veel meer waard zijn om in de publieke belangstelling te worden gebracht."

Algemeen werd Herlaar geprezen vanwege haar zeer duidelijke uitspraak van de Nederlandse taal: "Ik heb nooit spraaklessen gehad. Ik schrijf het toe aan het feit dat mijn moeder slechthorend is. Om je bij deze mensen verstaanbaar te maken kun je twee dingen doen. Ofwel alles wat je zegt steeds maar weer herhalen of zeer duidelijk spreken. Ik heb voor het laatste gekozen. Voor dat herhalen ben ik veel te lui." Over de reacties van het publiek inzake het gegeven dat ze de eerste vrouwelijke nieuwslezer in Nederland was: "Vrij gunstige reacties. Gelukkig maar. Want ik was in het begin op proef en de beslissing of ik mocht blijven zou mede afhangen van de reacties van het publiek. Natuurlijk kwamen er weleens brieven waarin stond: 'Ga jij nou maar naar huis', maar dat waren er niet veel. En van dat paar brieven trok mijn baas zich niets aan.'

In welke hoeveelheden kwamen de brieven destijds binnen want het was een tijd met weinig televisieaanbod en dus was de afstand tussen kijker en programmamaker kleiner. Herlaar destijds: "Vooral in het begin kreeg ik vrij veel brieven. Zelfs enkele huwelijksaanzoeken. Verdere pogingen tot het voeren van correspondentie maar ik heb de brieven, die ik als NTS medewerkster kreeg, nooit beantwoord. De meeste mensen vragen daar ook niet om en ze zetten er vaak niet eens een afzender op. Er zijn vele fijne brieven bij en ik heb ze allemaal bewaard. Soms zat er een mooi gedicht bij of een ontroerende opmerking als 'dat het zo koud wordt als ik uit de kamer verdwijn'. In 1968 bracht Herlaar, in overleg met de leiding, het aantal avonden dat ze het NTS Journaal presenteerde, terug tot één avond in de

week. De reden was dat ze inmiddels was getrouwd: "Het kon niet anders. Behalve nieuwslezen maakte ik ook nog reportages. Ik ging 's morgens om zes uur al van huis om rond half negen in de avond terug te komen. Ik vind het niet leuk om briefjes voor mijn man neer te leggen in de geest van 'het vlees staat in de ijskast en de groente in de kelder. Tot morgen!'

Op de vraag of ze iets anders wilde doen dan het presenteren van het NTS Journaal was ze destijds ook heel duidelijk: "Ik zou niet weten wat. Ik wil geen omroepster worden. Dat ligt me niet, En ik geloof niet dat het werk bij een actualiteitenrubriek me zou bevallen. Ik vind het bij het Journaal wel eens jammer dat je zo weinig op de dingen kunt ingaan, maar daartegenover biedt dit werk wel veel afwisseling. Voor een programma als 'Achter het Nieuws' of zo moet je me waarschijnlijk wekenlang in één onderwerp begraven en dat is niets voor mij." Opmerkelijk is het te noemen dat er niemand ooit een opmerking heeft geplaatst of dat aan Eugenie vragen zijn gesteld over het gegeven dat ze afkomstig was van de Nederlandse Antillen.

De Nederlanders gingen ook steeds meer op vakantie naar het buitenland en 'een 11 dagen naar Majorca' kwam steeds meer in het bereik van de gemiddelde Nederlander. In mijn eigen Groningen was er in 1968 al een aantal gerenommeerde ondernemingen dat zich bezig hield met de verkoop van reizen, gericht op winter en zomer. Zo waren er ondermeer 'Wijnne en Barends' in de Zwanestraat en Lisonne Lindeman aan de Grote Markt. Daarnaast waren er verschillende touringcarondernemers die zich ook met de verkoop van reizen per bus gingen bezig houden. Wie kent ze niet de namen als 'Cebuto', 'ESA' en 'Inter Noord'. Begin januari werden deze ondernemingen in Groningen en vele anderen in het land opgeschrikt met een bericht in de kranten dat het grootwarenhuis Vroom en Dreesmann zich ook op de reiswereld zou gaan storten.

Eerder waren er al in december 1967 berichten verschenen, die eerst werden afgedaan met de mededeling dat het om geruchten zou gaan. Maar in januari 1968 bleek de waarheid de geruchten te hebben ingehaald. De koppen in de kranten logen er niet om: 'V&D springt met aankoop Centouri reiswereld binnen', 'V&D gaat vliegen' en 'Warenhuisconcern V&D wil groot marktaandeel in reiswereld'. Inderdaad had de directie van Vroom en Dreesmann Nederland en die van Reis- en Passagebureau Centouri NV een intentieverklaring getekend te komen tot overname van laatstgenoemd

bedrijf middels het aankopen van een meerderheidsbelang in Centouri. Dit betekende dat de eigen zaken van Centouri niet zouden worden gesloten en gewoon reizen zouden blijven verkopen. Daarnaast kwamen er tevens in diverse filialen van V&D kantoren van Centouri. Door deze transactie werden de afzetmogelijkheden voor Centouri Reizen aanzienlijk verruimd, terwijl toen met het oog op de te verwachten ontwikkelingen op het gebied van de luchtvaart en de toeneming van vakantie-reizen nieuwe projecten ter hand zouden kunnen worden genomen. De toenmalige directeur van Centouri, T.Jansen, bleef de directie voeren maar werd later in 1968 bijgestaan door drs. P.P. Kohnstamm, die in opdracht van Vroom en Dreesmann eerder het marktonderzoek over de toekomst van vakantie-reizen had ingesteld.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling van de directie van V&D een eigen reisbureau op te zetten en in 1969 te openen. Tijdens het onderzoek van Kohnstamm bleek echter de mogelijkheid een meerderheidsbelang te verwerven in een bestaand bureau met een compleet goed lopende organisatie en dus werd daaraan de voorkeur gegeven en kon men al in 1968 met de verkoop van reizen beginnen. In het geval Groningen gebeurde dit op de eerste verdieping in het pand gelegen aan de Rode Weeshuisstraat, waarin ook Vendorama van Vroom en Dreesmann was gevestigd, een gebouw met open aanzicht en dus inzicht op de gehele verkoopvloer. In de eerste twee weken van januari 1968 werden diverse medewerkers van het warenhuis in een spoedcursus op de hoogte gebracht inzake het aan de man, of misschien

beter gezegd aan de vrouw brengen van vakantie-reizen. In de aankondiging van de opening van de speciale afdeling had de reclameafdeling van het grootwarenhuis nog even uitgedrukt met: 'We zijn gespecialiseerd in vlieg-reizen, die reeds zeer populair zijn en in de nabije toekomst nog aan populariteit zullen winnen. De tijd is niet ver meer dat jumbojets met een capaciteit van meer dan vierhonderd passagiers, zullen worden ingezet bij ons vakantiegevoel. Bovendien is Centouri met het organiseren van vlieg-reizen naar vakantiegebieden een van de grootste bureaus in Nederland.'

Wie de folder met het zomerprogramma van Centouri doorbladerde en las kwam al spoedig tot de conclusie dat in het vakantierijk de zon praktisch nooit onderging. Een grote keuze aan bestemming met Spanje voorop. Culinaire hoogtepunten in eerste klas gerenommeerde hotels, maar ook aandacht voor tweede klas hotels met eigen zwembaden. Of een tocht in de lucht naar Ibiza om daar op de twaalfde verdieping van een hoog flatgebouw te genieten van het uitzicht op de warme stranden. Maar er werden ook tal van andere bestemmingen gepromoot in de folder, waaronder de Costa Brava, de Adriatische kust van het voormalige Joegoslavië, het Como meer en heel voorzichtig reizen naar Afrika. Voor de jongeren had men een nieuwigheidje in het pakket via de Club 18-30, dat voorzag in een vakantie vlieg-reisprogramma voor voornoemde doelgroep. De financiële mogelijkheden waren uiteraard wat beperkter, maar daar stond tegenover dat ze een vakantie ook wel sportiever wilden beleven en via een vlieg-reis aangepast aan het budget van de jongeren bood Centouri daadwerkelijk reizen aan aangepast aan hun portemonnee. Met deze speciale club was de onderneming al in 1965 gestart en had men in 1966 al 4000 leden. Helaas zijn geen cijfers over 1968 te vinden.

Om nog even door te gaan kan ik vertellen dat alle gasten voor het begin van hun reis de zogenaamde 'Centouri Vakantie Kompas' ontvingen, een pocket boek waarin allerlei bijzonderheden werden vermeld over het land dat men ging bezoeken. Op die manier kon men zich vooraf informeren over de historie van het land waar men heen ging. Verder over de te gebruiken valuta, de maaltijdgewoonten en een voorschot aan woorden die men in de winkel kon gaan gebruiken. Tja, door de overname van een reisbureau bracht de leiding van V&D op deze manier de hele wereld onder het bereik van de vele klanten die overstag gingen een reis te boeken via Centouri.

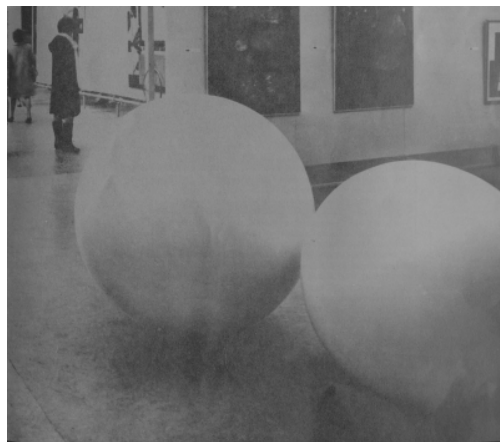
Van reizen naar verre landen word je als lezer vervolgens teruggeworpen naar Ridderland. In 1968 werd er namelijk druk gefilmd op kasteel Doornenburg in Gelderland. De opnamen van een nieuwe televisieserie werden er gemaakt met als hoofdrolspeler Rutger Hauer. Door de NTS was de toen nog niet zo bekende auteur aangetrokken evenals regisseur Paul Verhoeven. Beiden stonden aan de start van een lange en zeer succesvolle carrière. De serie, die voor het eerst in 1969 werd uitgezonden, was op het beeldscherm in zwart / wit te bekijken. Twaalf afleveringen waren er in de serie en als je aan een willekeurige 50 plusser vraagt om de namen van de hoofdrolspelers dan komen zondermeer die van 'Floris' (Rutger Hauer) en Sindala (Jos Bergman) naar boven. De jeugdserie werd geschreven doer Gerard Soeteman, die voor dit werk werd aangetrokken door Carel Enkelaar, destijds directeur van de NTS. In 1967 was hij met het idee gekomen een Nederlandstalige televisieserie te starten naar voorbeeld van de Britse serie 'Ivanhoe' en de Vlaamse serie 'Johan en de Alverman'. Het werd dus Floris en serie die zich afspeelde rond de beide hoofdrolspelers, die de ridder en de fakir speelden. Naast het eerder genoemde kasteel Doornenburg werden er opnamen gemaakt op kasteel Hernen, Slot Loevestein en op enkele locaties in Vlaanderen. Het Ridderspel en dus verhalen die zich afspeelden in de Middeleeuwen en de man als belangrijkste wezen neerzette. Immers was er in de ridderwereld weinig tot geen ruimte voor de vrouw op de voorgrond.

De hoofdrolspelers werden in de periode voor de serie op de televisie kwam en in het jaar van uitzending uitgebreid geïnterviewd in de diverse kranten en tijdschriften. Toch was er een vrouw die een rol speelde in de serie en tot redelijk al naam had gemaakt in Nederland. Het ging om de toen 28-jarige Ida Bons. Ze had al geschitterd in ondermeer 'De vuurproef', een prachtig toneelstuk van Arthur Miller en 'Onder één dak' van Johan Fabricius. In de serie, waarin 40 acteurs en 160 figuranten optraden, speelde zij de rol van een piraat. En voor degene die haar destijds nog gemist hebben adviseer ik terug te denken aan 'Kunt U mij de weg naar Hamelen vertellen mijnheer?' waarin ze ook een belangrijke rol speelde. In tegenstelling tot de gehele cast in de serie, kreeg Ida Bons in kleur alle aandacht in de weekbladen van destijds. Trouwens Ida was ook verantwoordelijk voor de stem van Pipi Langkous in de Nederlandse bewerking van deze andere televisieserie.

IDA BONS

Onder de noemer 'kleine k en grote K' en ook onder de noemer '4 hoog-Groningen' werd in de maand februari 1968 een expositie georganiseerd door de directie van het Groninger Museum en de directie van Vroom en Dreesmann had op haar beurt de gehele vierde verdieping van het warenhuis in Groningen, een slordige 1000 vierkante meter, ter beschikking gesteld. Doel van de expositie was een hele grote groep mensen, die normaal de weg naar een museum niet wist te vinden, te confronteren met de toenmalige moderne nieuwe stromingen binnen de wereld van de kunst. Niet alleen was er werk uit de jongste collectie van het Groninger Museum te zien maar werden ook de toen bekende galeriehouders als Waalkens, Heins en de Mangelgang genodigd schilderijen, plastieken en dergelijke ter beschikking te stellen.

KUNST BIJ V&D GRONINGEN

In totaal kwamen op deze manier 240 objecten tevoorschijn uit hun vaste kern van exposanten. Creatieve expressie op de vierde verdieping van V&D aan de Grote Markt, samengebracht als het werk van veertig kunstenaars uit die tijd. Tweelingbroer Egbert is nauw betrokken geweest bij de expositie en herinnert zich nog het nodige spektakel:

'Ja Hans, als je ouder wordt en dat zijn we ondertussen allemaal, dan moet je soms wat dieper graven naar namen, maar de 'gebeurtenis van toen' kan ik me nog heel goed herinneren. Toen ik je verhaal over die tijd las, verbaasde ik me er over dat het alweer zolang geleden was. Ruim drie jaar terug (2007) ontmoette ik het Tweede Kamerlid Harm Evert Waalkens op een bijeenkomst. In de pauze hadden we een gesprek en het kwam al gauw op vroeger. Daarbij kwam van mijn kant de vraag 'hoe is het met je vader?' 'Mijn vader?' zei hij verbaasd, 'ken jij die dan' en toen kwam van mijn kant het zo vaak vertelde verhaal.

In de jaren 1964 tot ruim 1974 werkte ik als decorateur bij Vroom en Dreesmann en het zal in de jaren 1967/1969 geweest zijn, dat we veel zogenaamd buitenwerk deden. Je moet dan denken aan het inrichten van tentoonstelling en andere zaken, niet gerelateerd aan V&D maar wel voor de goede naam natuurlijk. Als voorbeeld kan ik je geven, het 355 jarig bestaan van de Rijks Universiteit Groningen (toen ook al RUG genoemd) maar ook voor kunst en cultuurzaken ging ik vaak met mijn grote voorbeeld en leermeester Egge Wieringa op pad. Tjonge, wat heb ik veel van die man geleerd en hoe vaak noem ik hem nog. Eppie mochten we hem noemen en op een keer gingen we in de oude zijbeuken van de Groninger Harmonie voor kunst en cultuurminnend Groningen een galerie inrichten.

De animator achter dit gebeuren was het toenmalige hoofd van het Bureau Culturele Zaken van de gemeente Groningen, Meinte Piet (Pier) Tania. Ik hoorde radio en televisieliefhebber al denken: Pier Tania? Pier werkte, voordat hij naar Groningen kwam, voor het ANP en de VARA. Met zijn karakteristieke zware stem was hij een bekende verschijning op de Nederlandse televisie in de jaren '60. Samen met Elles Berger, Koos Postema en Hans Jacobs presenteerde hij het wekelijkse VARA-magazine 'Zo maar

een zomeravond'.

RITA REYS IN ACTIE ZO MAAR EEN ZOMERAVOND

Pier had in Groningen de vrije hand en als ik dan toch namen ophoesten moet, denk ik direct aan Leendert van Lagestein. Wat gebeurde er allemaal in Groningen? Even kort voor we weer terug komen bij de buitenwerken: er was al behoorlijk wat te doen omtrent de noordelijke kunst en dan denken we aan Albert Waalkens (1920-2007), boer in Finsterwolde. Hij opende in 1962 zijn koeienstal om er werk te tonen van nieuwlichters als Siep van den Berg, André Volten en Jef Ongenae. Het was het begin van een reeks tentoonstellingen die nationale aandacht trok. Waalkens ontwikkelde zich tot een autoriteit op het gebied van de hedendaagse kunst, ontplooië activiteiten als Beeld en Route, gaf Galerie De Mangelgang een nieuwe impuls en haalde bevriende kunstenaars naar Finsterwolde om er te komen wonen en werken.

Dus ook activiteiten destijds in de galerie de Mangelgang en de aanwezigheid van Leendert en zijn 'Moeder', althans dat hebben wij altijd gedacht, maar het zou ook zijn liefje geweest kunnen zijn. In de Oude Boteringestraat in Groningen was het voor ons een paar weken poot aan werken, maar het resultaat was er naar. Dat had al spoedig tot gevolg dat de naar subsidie speurende Pier de moderne vorm van sponsoring ontdekte en zo ging hij in zee met V&D

Gedenkwaardige manifestaties als '4-hoog Groningen' werden een feit. Het was een stukje geschiedenis die voor die tijd toch wel heel bijzonder was. Wij hadden op de 4de etage van het in verbouwingzijnde gebouw van V&D een

tentoonstellingsruimte ingericht van ruim 1000 m². Met gebruik van steigerbuizen en panelen van ongebleekt katoen werd een echte galerie gemaakt. Maar op de dag voor de opening kwam onze chef met onze directeuren een rondgang maken. Wat daar toen gebeurde haalde binnen twee uur de radionieuwsdienst, omdat er volgens de onze directie porno hing. Ik heb met eigen ogen gezien wat er hing, maar het was gewoon moderne kunst met een 'flinke vleug ruige erotiek'. Maar ja, wat wil je in die jaren van de seksuele revolutie! In het bedoelde nieuwsbulletin werd gezegd dat de tentoonstelling niet door ging. Later werd er een compromis bereikt door de gewraakte stukken te verwijderen. Dat is niet helemaal gebeurd, zo als wel was afgesproken, ze hingen ergens apart in de ruimte om zo toch tentoongesteld te worden.

Maar er gebeurde nog wat bijzonders op die tentoonstelling, er hing namelijk een schilderij die niet in de catalogus voorkwam, maar wel een naam had en ook een prijskaartje. De maker had het werk ook gesigneerd en ik maak de handtekening vandaag de dag nog wel eens om het anderen te laten zien wat er stond, met een zwierige ruige en beet je onleesbaar handschrift, stond er iets van JaneLul. In de tweede week van de tentoonstelling, kwam aangemoedigd door Pier Tania, een televisieploeg een documentaire maken en toen het werd uitgezonden op een zondagmiddag, kwam ook dat schilderij in beeld becommentarieerd door de documentmakers. Toen aan het eind van de tentoonstelling alle kunstenaars hun werken persoonlijk kwamen halen hebben ook wij als decorateurs ons gemeld, om onze creatie terug te halen, het had er al die tijd tussen gehangen, zonder dat het ook maar door iemand als vreemd was opgemerkt. Ja, ik zou dit verhaal nu kunnen en moeten ondertekenen met de groeten van 'J.L'.

In de week die voorafging aan voornoemd spektakel was er ook al de nodige activiteit op dezelfde verdieping van het warenhuis, hoewel die activiteit alleen in de avonduren plaatsvonden. Een televisieploeg was er voor opname op de beddenafdeling van het NCRV programma 'Ted á Ted' met de toen zeer populaire Ted de Braak. Er was een onderdeel in dit programma dat in die aflevering voor het eerst werd uitgetoetst en bij succes zou worden gehandhaafd. Het kreeg de naam: 'Vandaag in Groningen' mee. Piet Hooy was de regisseur van het showprogramma en had een uur voor de opname liefst zeven van de toenmalige schone uit Groningen aan de voet van de Martinitoren gepaaid om een test te doen als presentatrice voor het

programma. Drie van de zeven schoonheden haalde de regisseur uit het vrouwelijke personeelsbestand van V&D. Direct na de dagelijkse sluiting van de zaak begon de televisie-invasie. Camera's op normale hoogte en op stellages werden opgesteld. Schijnwerpers flitsten aan en uit. De berichtgeving in de *Casalade*, het personeelsblad van het warenhuis, vermeldde verder dat na de technische voorbereidingen de intocht van artiesten volgde, die tegen de achtergrond van het warenhuisgebeuren hun optreden glans zouden gaan geven. 'Ted ter Braak volgde, voorzien van zijn imponerende snor. Het feest kon beginnen. De beddenafdeling bood een wonderlijke aanblik. Op de plek waar kort van tevoren op de verkoopplek nog een Unicummatras feestelijk was bezongen, stond een violist te strijken terwijl, terwijl een camera inreed voor een close-up. Even later werd een ruime 'twee-persoons' wat verschoven om ruimte te maken voor een danspaar. Cameramensen met hoofdtelefoons op deden gecompliceerd werk met schijnbaar gemak en Ted ter Braak vertelde daar in diverse appartementen, van de afdeling, wat hij op zijn hart had. We kunnen zeggen dat Vroom & Dreesmann de ruimte graag beschikbaar heeft gesteld en dat de artiesten en andere medewerkers na afloop bijzonder dankbaar waren voor de genoten gastvrijheid.'

TED TER BRAAK IN V&D GRONINGEN

Maar er was meer gastvrijheid want de directie van het warenhuis gooide ook de deuren open voor de gehandicapte mens. Op een maandagochtend in december was het mogelijk voor chronisch zieken en gehandicapten onder begeleiding van mensen van de charitatieve organisatie 'Zonnebloem' hun Kerstinkopen te doen. Ook een groot aantal personeelsleden zette zich belangeloos in om de ochtend geslaagd te maken.

MAANDAGOCHTEND IN V&D

In Eindhoven alleen al waren er tweeduizend gehandicapten die van deze gelegenheid gebruik maakten. In de lunchroom werd men ontvangen met koffie en gebak en er was ook voor een groot aantal rolstoelen gezorgd. Op die manier was het gemakkelijk op de diverse verdiepingen te komen en bovendien was er ondersteuning van vrijwilligers vanuit het Rode Kruis, Wit Gele Kruis en de G.G.D.

1968 staat ook voor het verdwijnen van een van de langst bestaande weekbladen van die tijd. In de 102de jaargang lekte het in de zomer uit dat de directie van N.V Uitgeverij de Spaarnestad uit Haarlem de uitgave van de Illustratie, dat voorheen was voorzien van het woord 'Katholieke', stop te zetten na afloop van de toen lopende jaargang. Bezuinigingen binnen de uitgeverij hadden tot deze beslissing geleid, waarbij de redactie van de Illustratie nadien deels zou gaan samenwerken met de redactie van een andere uitgave van Spaarnestad, de Revue. Gezamenlijk kreeg men de opdracht en waardig opvolger van beide tijdschriften te gaan samenstellen, onder de naam 'Nieuwe Revue'. Het was volgens de directie van de uitgeverij helemaal niet de bedoeling geweest om het al in augustus bekend te maken aan de abonnees. Ook had het nog niet in de pers mogen komen maar klaarblijkelijk had iemand op de redactie gelekt want op 31 augustus 1968 was er een klein berichtje terug te vinden in de Volkskrant en in de Tijd waarin gewag werd gemaakt van de te verwachten veranderingen.

Natuurlijk was er in een totaal verzuimd Nederland te verwachten dat wekenlang ingezonden brieven zouden verschijnen, waarbij natuurlijk de Illustratie de belangrijkste plek was om ongenoegen te laten blijken. Een aantal van de ingezonden brieven worden hier belicht. Er was bijvoorbeeld een mevrouw Angenent uit Haarlem die ondermeer schreef: 'Wat blijft ons anders over dan diep te zuchten en vanuit de grond van ons hart te zeggen: jammer, wat ontzettend jammer. Moeten we nu aan een neutraal blad beginnen? Het meest hebben de artikelen over grote kwesties, zoals de dood en de homoseksualiteit indruk gemaakt. Daar had je wat aan, het hielp je standpunt te bepalen. Nu staan we weer in de wind.'

Er waren meer mensen die verdriet hadden zoals de familie Beek in Limburg. 'Uw blad stond op zo'n hoog peil, het was interessant. Iedere week keken we opnieuw ernaar uit. Ik vond uw stukken en uw visie op het hedendaagse geloofsleven, of liever gezegd uw visie op de hedendaagse ruzies in de Katholieke Kerk, hartverwarmend en buitengewoon goed. Uw blad was leuk en goed. De reportages waren informerend en gezellig en bovendien beschavend en christelijk! Alweer een stuk Katholieke traditie dient naar de zolder te verhuizen als aandenken aan het goede katholieke leven van onze jeugdjaren.'

De exemplaren van de Katholieke Illustratie zal ik bewaren naast het dierbaar Romeins Missaal uit onze HBS-jaren en de rozenkrans van mijn goeden moeder.'

Een goede lezer begrijpt hoe diep het geloof een rol speelde als men het had over de inhoud van de 'Katholieke Illustratie'. Wekenlang waren er van dergelijke ingezonden brieven te lezen, niet op 1 pagina maar op diverse pagina's per week afgedrukt. Het zat de gemiddelde lezer heel hoog dat men inhoudelijk zou gaan veranderen maar ook van naam. Nog een tweetal voorbeelden van ingezonden brieven: er was een meneer Ten Dam uit Den Haag die meldde dat het een grof schandaal was het slechte nieuws vanuit de krant te moeten vernemen: 'Een grove nalatigheid vind ik het meneer de hoofdredacteur, dat dit bericht tot uw abonnees via een krant tot ons dient te komen. Dit geeft te denken. Geen woord of letter voor uw klanten in uw tijdschrift. Ja, Koning Klant bestaat zolang hij nog betaalt, maar ook een Nieuwe Revue kan stranden.' In kringen van Katholiek Nederland was het volgende bericht ook bedenkelijk: 'In de Tijd heb ik gelezen dat de Illustratie gaat verdwijnen. Ontzettend jammer! Ik wens U niettemin veel succes met de Nieuwe Revue. Ik zal het proberen, maar of het zal bevredigen? Is het nog mogelijk dat er een jaaroverzicht 1968 zal verschijnen? Ondertussen werd door de uitgeverij in de verschillende edities die ter afronding en afroming van de 'Katholieke' Illustratie werden uitgegeven, volop geadverteerd voor het deels nieuwe product onder de titel 'Nieuwe Revue'.

Tot zover deze aflevering van Muziek, Media en Andere Herinneringen en tot een volgende keer in andermaal een ander jaar. Eigen herinneringen kunnen altijd gedeeld worden door deze op te sturen aan HKnot@home.nl

Bronnen en Foto's: Archief Freewave Media Magazine
Archief Hans Knot
Cassalade 1968, Vroom en Dreesmann
Collectie Egbert Knot
Freewave Media Magazine
Illustratie, Jaargang 102
Kijk, uitgeverij Spaarnestad, Jaargang 1
Panorama jaargang 53, 1968.
Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven

